

La inspiració en els llibres bíblics

Armand Puig i Tàrrach

Bibliista. Degà-president de la Facultat de Teologia de Catalunya

«Inspiració»: un terme polivalent

LA PARAULA «INSPIRACIÓ» TÉ DOS CAMPS FONAMENTALS d'aplicació: les arts i la Bíblia. Tant si ens referim a persones d'una qualitat especial com a produccions senyeres de l'esperit humà, el terme «inspiració» serveix per a designar una influència extraordinària que actua sobre la persona i l'estimula a «crear» una obra singular. També pot ser que la persona o l'obra que han rebut o sobre les quals s'ha plasmat una realitat extraordinària, sigui «inspiradora», és a dir, exerceixi un influx benèfic. Així, doncs, una realitat «inspirada» (la que ha rebut una inspiració) passa a ser «inspiradora» (ella mateixa inspira i fa que altres s'inspirin). Un compositor o un poeta, per exemple, s'extasien davant un bell paisatge de tardor, i escriuen una peça plena de cromatismes i de malenconia, capaç de transmetre uns sentiments, que fan forat en l'ànim i en l'esperit de l'oient o lector.

La inspiració recorre, doncs, tot el procés, des del creador al receptor. L'art és, tot ell, inspiració, activa i passiva: qui se sent inspirat crea realitats inspirades, les quals inspiren aquells que hi tenen accés. Un autor rep i dona, però també ho fa aquell que participa d'una obra d'art o d'una peça literària. L'art és una amalgama inextricable entre rebre i donar, entre donar i rebre. Per això la gratuïtat li és con-

ser-ho si els actors que intervenen en el procés de rebre i donar no són lliures de fer-hi la seva aportació. Tant l'autor que crea com la persona que s'atansa a l'obra creada, han de poder-hi deixar la petja. L'obra creada no es pot comprendre sense la comunió que s'estableix entre els qui donen i els qui reben una inspiració.

En la tercera accepció de l'entrada «inspirar» del Diccionari de la Llengua Catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (1995) es llegeix: «Déu, il·luminar l'enteniment, moure la voluntat (d'algú)». Déu és i ha estat font d'inspiració i, potser, es podria afirmar que és la font última de tota inspiració: l'esperit humà que crea es vincula al Creador, des de la consciència de vincular-s'hi o des del desconeixement d'aquesta revelació. Ara bé, en el cas de la Bíblia, el llibre que vehicula la revelació divina, l'acció inspiradora de Déu és talment forta i evident, que no es pot pensar un text bíblic al marge de la il·luminació divina. De fet, sota el terme «inspirar» hi ha *Spiritus*, «Esperit». L'Esperit de Déu, que omple la terra, és aquell que, com diu Pau, «tot ho penetra, fins el més profund de Déu» (Primera carta als Corintis 2,10). I, ja que ho penetra tot, és capaç d'enriquir i d'unificar tot el que toca. El text bíblic és el resultat de l'acció de l'Esperit, invisible en la seva materialitat però tangible en els resultats. L'Esperit de Déu és el gran privilegiat: té accés al secret diví i coneix els replecs de l'ànima humana. La seva acció fa de pont natural entre Déu i l'ésser humà, els dos creadors del text bíblic.

La Bíblia, un pas à deux

«Val més plat de verdura amb amor que vedell gras servit amb rancor» (Proverbis 15,17). ¿Podem dir que hi ha inspiració divina en aquest encertat aforisme de la saviesa popular, d'Israel i de tots els pobles, o n'hi ha prou de remetre's a la força de l'experiència? ¿Cal postular una inspiració divina explícita com a origen d'una sentència proverbial que expressa, de fet, la vida de cada dia, el relat habitual de cada existència humana? Ni aquest proverbi ni la majoria dels proverbis que formen el llibre bíblic del mateix nom són, aparentment, una

Feliç el qui et farà el que tu ens vas fer a nosaltres! Feliç el qui et prendrà les criatures per esclafar-les a la roca!» (Salm 137,8-9). Les dues últimes frases respiren una violència que ens resulta dura, inacceptable, i que fa referència a una praxi terrible però habitual en el món antic. [...] Es pot considerar «autor inspirat» un personatge que s'expressi amb els termes esmentats?

«revelació». Més aviat, són tant de peu pla que podrien ser considerats «saviesa no revelada i universal», compartida per tot ésser humà.

«Babilònia, com seràs devastada! Feliç el qui et farà el que tu ens vas fer a nosaltres! Feliç el qui et prendrà les criatures per esclafar-les a la roca!» (Salm 137,8-9). Les dues últimes frases respiren una violència que ens resulta dura, inacceptable, i que fa referència a una praxi terrible però habitual en el món antic. De fet, aquest fragment final del Salm 137 s'inscriu en l'aplicació més estricta de la llei del talió: ull per ull, dent per dent, mort per mort. Aquesta llei, que ja es troba en el codi d'Hammurabi, ha entrat a formar part de la legislació d'Israel. Podem anomenar «inspirat» un text que destil·la una venjança ferotge i que, a més, ho fa en nom d'una llei mesopotàmica, anterior a la mateixa Bíblia, ja existent en el segle XVIII aC? ¿És que el llibre dels Salms, el llibre de pregàries de jueus i cristians, ha de posar en boca de l'orant unes expressions que s'adiuen tan poc amb allò que algú podria entendre com a «revelació» de Déu? Es pot considerar «autor inspirat» un personatge que s'expressi amb els termes esmentats?

Llegim en el Concili Vaticà II (*Dei Verbum*, 11) que els llibres bíblics «tenen Déu per autor» i que, per tal d'elaborar-los, Déu «escollí uns homes dels quals es valgué servint-se de les seves facultats i capacitats... (els quals) escriviren com a veritables autors». Així, doncs, tot i que els homes van escriure «només allò que ell (Déu) volia», el text bíblic no es pot entendre al marge de l'acció humana, dels seus condicionants i dels seus condicionaments, dels seus contextos i de les

cultures que s'hi reflecteixen, dels seus etnicismes i de la seva visió del món. La Bíblia no és un llibre baixat del cel, escrit allà dalt i portat aquí baix per mans d'un missatger angèlic que hauria fet arribar a la terra un missatge intocable i intraduïble. Ja en el segle III aC els llibres bíblics de la Llei i els Profetes, les dues primeres grans seccions de la Bíblia hebrea, van ser traduïts al grec i eren usats en la pregària sinagoga de les comunitats jueves de la Diàspora, fora de Palestina. Qui llegeixi les cartes de Pau, s'adonarà fàcilment que totes tenen un destinatari circumscrit i concret (una comunitat cristiana, una persona); li resultarà clar, per tant, que, quan foren escrites, el seu autor no tenia pretensions de forjar una «escriptura» revelada i d'abast universal, tot i que així foren reconegudes ja explícitament en el primer terç del segle II (vegeu Segona carta de Pere 3,15-17). Ras i curt, la intervenció «humana» en la Bíblia no és sectorial sinó essencial. La Bíblia és un llibre escrit a la terra que parla de coses de la terra i del cel o, més ben dit, és un llibre on Déu parla amb el llenguatge dels homes i on els homes expressen la revelació que han rebut de Déu. És una dansa *à deux*, un diàleg que es fa entre dos: Déu i l'home.

La sinergia ha de ser, per força, remarcable i pressuposa la confiança mútua. Aquesta sinergia queda plasmada, per exemple, en la escena «La inspiració de sant Mateu», obra de Caravaggio (1602), que es troba a l'altar de la Capella Contarelli a l'església romana de Sant Lluís dels Francesos. Aquí el diàleg s'estableix entre l'esguard de l'àngel que es troba amb el de l'evangelista, que mira cap al missatger celestial mentre redacta el seu text. L'acció humana de l'hagiògraf depèn en bona part de les indicacions angèliques (les mans de l'àngel semblen suggerir un seguit de missatges a transmetre). Hom diria que tot el pes de l'elaboració del text bíblic recau en el guiatge angèlic, és a dir, diví. Déu seria l'*auctor* real de la Bíblia, mentre que l'home en seria un simple *scriptor*, aquell que posaria l'instrumental perquè aparegués el text escrit. La imatge d'aquest evangelista en l'extraordinari llenç de Caravaggio es correspon a una noció d'hagiògraf marcada per un concepte d'inspiració bíblica més aviat «garantista», la qual pretén deixar clar que la Bíblia no conté errors de cap mena. En efecte, si se subratlla el caràcter revelat de la Bíblia i es fa

La Bíblia no és un llibre baixat del cel, escrit allà dalt i portat aquí baix per mans d'un missatger angèlic que hauria fet arribar a la terra un missatge intocable i intraduïble.

palès que Déu és l'únic autor del text, immediatament la Bíblia passa a ser in-errant, un text sense errors de cap mena en totes i cadascuna de les seves paraules. En canvi, si la intervenció humana en el text bíblic posseeix una autèntica consistència, el text ha de ser explicat *també* des del punt de vista de les lleis i condicionaments que determinen tota producció literària, per «elevada» que sembli.

En altres termes, es podria dir que Déu i l'home s'han confabulat, han esdevingut còmplices en l'empresa comuna que és l'elaboració d'un text, el de la Bíblia, que és revelació concreta de Déu a una humanitat concreta, arrelada en una història precisa. Cadascú hi ha posat, doncs, la seva part, per tal que el resultat fos satisfactori. D'una banda, Déu, per a comunicar-se a si mateix, en la seva bondat i el seu amor, ha necessitat el llenguatge dels homes. Manifestar-se vol dir arribar a l'altre, de manera que la comunicació sigui possible; per això, Déu ha escollit un poble i una llengua, una història i una cultura per mostrar-se i donar-se a conèixer. D'altra banda, l'home, naturalment *religiósus*, ha necessitat un trampolí per a atansar-se personalment a un Déu que surt a trobar-lo. I l'instrument han estat les seves coordenades vitals (pertinença, llengua, història, cultura), exactament aquells àmbits que Déu ha fet servir per a dir qui és, què ofereix i què demana.

En una paraula, el text bíblic és la confluència de Déu i de l'home, àrdua i treballada, una aventura espiritual complexa, plena de vaivens, un esforç gran per part del que dóna i per part del que rep. La Bíblia és un text «sublim» perquè està «sota del *limes*», «sota la frontera» que marca la diferència entre Creador i creatura, entre qui crea i qui és creat. El text bíblic és a prop d'una frontera aparentment infranquejable, la que es difuminarà amb l'encarnació de Jesús, el Fill, Déu i home. De fet, l'elaboració de la Bíblia seria, per a l'home,

una empresa impossible si no comptés amb l'ajuda de l'Esperit, aquell que garanteix que pugui néixer un text únic, insòlit, aparentment igual a molts d'altres, però de fet radicalment divers de tots ells: un text construït a mitges entre el cel i la terra.

La veritat del text bíblic

Sembla, doncs, que la sinergia entre Déu i l'home possibilita que vingui a l'existència un document sense ombres ni arestes, on tot sigui immaculat, bonic, perfecte, on una saviesa arcana s'expressi amb paraules inefables, abans mai escoltades. És això la Bíblia? La resposta és negativa. El text bíblic no empra un llenguatge mig esotèric, només apte per a iniciats, que furgaria en les profunditats de l'inconscient o que es blindaria a si mateix, mitjançant un aparat conceptual desmesurat, davant de lectors «ingenus» i «senzills». Però la Bíblia és un llibre obert per a qualsevol lector i, gosaria afegir, per a qualsevol cultura: pertany als rars productes que porten l'etiqueta d'«universal concret», que agermanen l'obertura amb la concreció, allò que és vàlid per a tots i allò que prové de l'experiència d'un de sol (un poble o bé un individu). La Bíblia no és un document «tribal» sinó metacultural. Més enllà dels seus condicionaments històrics particulars —començant per la llengua majoritària en què està escrita, l'hebreu, una llengua poc desenvolupada, amb un vocabulari limitat, una sintaxi pobra i gairebé sense adjectius—, la Bíblia posseeix una força interior que la posa en sintonia amb els replecs més íntims de l'esperit humà, sigui de la cultura que sigui. La Bíblia és un document globalitzat, apte per a recórrer les autopistes de la informació i entrar en les llars de pobles molt disperss.

Aquesta extraordinària flexibilitat del text bíblic, d'on prové i a què es deu? Com és possible que la Bíblia sigui un llibre universal —el més venut de la història humana i el que més artistes ha inspirat— si el seu punt focal són Israel, un petit poble de l'Orient Mitjà, i l'Església cristiana, un petit grup sorgit de la predicació d'un profeta galileu, Jesús de Natzaret? Un poble que sempre ha comptat poc en la història,

La intervenció «humana» en la Bíblia no és sectorial sinó essencial. La Bíblia és un llibre escrit a la terra que parla de coses de la terra i del cel o, més ben dit, és un llibre on Déu parla amb el llenguatge dels homes i on els homes expressen la revelació que han rebut de Déu.

envoltat de civilitzacions molt més potents, i que ha deixat, com a patrimoni monumental, una sola obra —el temple herodià de Jerusalem, acabat quatre anys abans que el destruïssin—, pot ser el receptacle i el sustentador de la revelació divina? Israel ha donat, en paraules de l'apòstol Pau, jueu de Tars de Cilícia, «les aliances, el culte i les promeses, els patriarques, i, com a home, ha sortit d'ells el Crist» (Romans 9,4-5). La Bíblia, tant l'Antic o Primer Testament com el Nou Testament, és filla, en darrer terme, d'Israel. Podem preguntar-nos sobre l'origen ètnic de Lluç, autor de l'Evangeli que porta el seu nom i dels Fets dels Apòstols (un jueu hel·lenista?, un prosèlit arribat primer al judaisme?, un pagà convertit a la fe cristiana?), o sobre la nissaga judeo-cristiana de l'autor de la Carta de Jaume, però els textos que han escrit destil·len referències a l'Escriptura jueva (l'Antic o Primer Testament) i a la literatura jueva antiga pels quatre costats. El text bíblic ha sortit, pràcticament en la seva integritat, de mans jueves, també l'Escriptura cristiana (el Nou Testament), la que té per referent fonamental el jueu més universal de la història, Jesús de Natzaret, confessat com a Messies, Senyor i Salvador. Aquests són els tres títols que l'àngel de l'anunciada dóna a l'infant tot just nat, el fill de Maria, quan s'apareix als pastors de Betlem la nit del seu naixement (vegeu Lluç 2,11).

Per tant, obrir la Bíblia significa endinsar-nos en una petita gran biblioteca que s'ha anat formant durant uns mil anys d'escriptura, que recull uns mil anys anteriors d'una poc definible tradició oral, i que col·loca el seu inici literari en el temps primordial, al començament del món. «Al principi Déu va crear el cel i la terra» (Gènesi 1,1). Així comença el text bíblic. I el que ve després, sobretot a partir de Gènesi 12 és, ja de dret, el relat d'Abraham, el pare del poble d'Israel

—i pare d'Ismael, soca dels pobles islàmics. Es podria pensar que, aleshores, amb Abraham, la Bíblia perd l'*allure* universal i es particularitza en la figura d'un mesopotàmic que esdevindrà «pare d'una multitud de pobles» (Gènesi 17,5) —si bé no de tots els pobles! Tanmateix, val a dir que allò que serà veritat per a un sol poble, serà veritat per a la resta de pobles. La història d'Abraham, el primer «personatge» contrastable del text bíblic, és paradigmàtica i veritable per a entendre el que seguirà. Preguntem-nos, doncs, quina és la veritat continguda en el relat d'Abraham (Gènesi 12,1-25,18).

El Concili Vaticà II va proposar una bella definició com a resposta: «Els llibres de l'Escriptura contenen, amb fidelitat i sense error, la veritat que Déu volgué consignar-hi amb vista a la nostra salvació» (*Dei Verbum*, 11). La recent recerca historicoexegètica ha arribat a la conclusió que no podem obtenir dades críticament fiables sobre Abraham i el relat que es troba en Gènesi 12-25. Per tant, tot allò que s'explica en aquests capítols resta sotmès a una mena de «suspensió de judici» pel que fa a la historicitat. En conseqüència, no es pot concloure que Gènesi 12-25 permetin accedir a la història d'un personatge que hauria viscut, segons les estimacions habituals dels manuals antics d'història bíblica, en el segle XVIII aC. Però tampoc no es pot concloure que el relat d'aquests capítols del llibre del Gènesi sigui una pura invenció tardana, sense cap relació amb les tradicions que s'hi expressen i que formarien el substrat del text bíblic existent. Què dir, doncs? Que la Bíblia i, en concret, moltes parts del *Pentateuc* no passen l'examen de la verificació històrica? Imaginem-nos que fos així i que el principi de la veritat històrica, empíricament comprovable, fos inaplicable al relat d'Abraham que es troba en Gènesi 12-25. Això no voldria dir encara, ni de bon tros, que calgués desestimar o rebutjar un relat que pretén narrar l'itinerari vital d'Abraham, el pare comú de jueus, cristians i musulmans. La raó és que aquest relat se situa en el pla de la «veritat salvadora», aquella veritat que s'orienta «a la salvació», en paraules de la *Dei Verbum*.

Aquí hi ha el punt nodal de la interpretació de Gènesi 12-25. Els resultats de l'exegesi historicocrítica sobre el sentit literal d'aquests capítols continuen i continuaran, no es deturaran. Després d'un pe-

La Bíblia parla el llenguatge científic de les cultures de la seva època —necessàriament revisable amb ulls de la recerca científica moderna—, però sobretot assenyala el camí de la salvació. I en això no conté cap error. Així, quan la Bíblia explica la creació del món en Gènesi 1, no se separa gaire de les cosmogonies mesopotàmiques, però tampoc no les manlleva servilment: la mirada sobre la creació és harmònica, quasi a l'estil grec, però no hi ha ni ombra de lluita entre déus o forces còsmiques.

riode optimíctic pel que fa a la historicitat nuclear d'aquest text, ara domina un rotund escepticisme, i d'aquí a uns quants anys és probable que la tendència canviï (noves descobertes?, nous mètodes d'anàlisi?). Mentrestant, la validesa dels textos bíblics (en aquest cas, Gènesi 12-25) com a resultants de l'acció de l'Esperit es manté, gràcies a la seva qualificació d'inspirats i, per tant, de fonamentals per a «la nostra salvació». Aquesta qualificació es justifica no tan sols des d'una aproximació dogmàtica al tema, segons la qual la Bíblia ha de ser tinguda com a inspirada i, per tant, com a normativa: «Tota l'Escriptura és inspirada per Déu» (Segona carta a Timoteu 3,16). Cal igualment tenir en compte que la història i el personatge d'Abraham permeabilitzen tot el text bíblic, tant l'Antic o Primer Testament com el Nou. És a dir, Abraham és una peça central en l'esquema de les promeses de Déu, el qual culminarà la seva voluntat salvadora donant al món el seu Fill únic, perquè el salvi. La clau d'interpretació del text bíblic és, en darrer terme, l'amor sostingut de Déu envers la humanitat, concretada a Israel i recollida per la donació de Jesús a la creu. Per tant, la veritat que Déu ha volgut plasmar en els llibres bíblics s'identifica amb el mateix relat bíblic, amb el mateix text. El text conté una veritat que, en darrer terme, és reconduïble a una sola afirmació sobre Déu: «Perdura eternament el seu amor» (Salms 100; 106; 107; 118; 136), la qual, en el Nou Testament, pren aquesta forma,

nova i definitiva: «Déu ha estimat tant el món que ha donat el seu Fill únic perquè no es perdi ningú dels qui creuen en ell, sinó que tinguin vida eterna» (Joan 3,16).

Galileu Galilei, un gran creient, va afirmar que ell explicaria, amb la ciència a la mà, «com era el cel, no com s'hi arribava». Això darrer, deia, era cosa pròpia de la fe i de la revelació. La Bíblia parla el llenguatge científic de les cultures de la seva època —necessàriament revisable amb ulls de la recerca científica moderna—, però sobretot assenyala el camí de la salvació. I en això no conté cap error. Així, quan la Bíblia explica la creació del món en Gènesi 1, no se separa gaire de les cosmogonies mesopotàmiques, però tampoc no les manlleva servilment: la mirada sobre la creació és harmònica, quasi a l'estil grec, però no hi ha ni ombra de lluita entre déus o forces còsmiques. O bé, quan en el llibre de Josuè, l'heroi apostrofa el sol i li diu: «Sol, detura't a Gabaon! I tu, lluna, a la vall d'Aialon!» (10,12), només n'encerta la meitat, ja que el sol no es mou en relació a la terra —tal com fa la lluna. Era impossible, per al text bíblic, expressar-se d'una altra manera, atesa la concepció ptolemaica del sistema solar i de tot l'univers, considerada una veritat científica fins al segle XVI dC (!). Evidentment, la veritat salvadora del text va molt més enllà: Déu, creador i senyor de la natura, posa aquesta al servei d'Israel, el seu poble, i ho fa, en el relat de la batalla de Gabaon, de manera extraordinària. Per això la Bíblia és «sense error», sense error en l'ordre de la salvació.

La inspiració de l'autor i del text

La pintura de Caravaggio a la Capella Contarelli representant l'evangelista Mateu, l'hagiògraf, que mira enlaire mentre que l'àngel li va indicant el que ha d'escriure expressa una concepció d'inspiració en què el text queda en segon terme. La persona de l'hagiògraf domina completament l'escena. No és aquest el cas de la imatgeria romànica dels quatre animals, signe dels quatre evangelistes, que sostenen, cadascun d'ells, un voluminós llibre amb les seves potes —llevat de Mateu, el símbol del qual és un home alat o àngel. Prenguem, per

És clar, doncs, que la inspiració es diu primordialment amb relació al text i, en segon lloc, a l'«autor» que ha intervingut en la seva creació.[...] Però no tan sols això. La inspiració o acció de l'Esperit sobre el text de la Bíblia s'estén i s'eixampla als oients i lectors d'aquest text.

exemple, els quatre relleus frontals de la cadira de Carlemany (segle XI), de la catedral de Girona, amb els quatre símbols evangèlics. Són figures alades que sostenen un llibre, un evangeli, cadascuna. Aquí la primàcia iconogràfica recau sobre el text, i l'autor no és representat realísticament amb els trets d'un ésser humà: es representa tan sols el símbol que remet i s'explica pel text mateix. Seguint la famosa explicació d'Ireneu de Lió (*Adversus Haereses* 3, 11,8), inspirada en el llibre de l'Apocalipsi 4-5 i sobretot en Ezequiel 1.10, a Mateu li correspon el símbol de l'home perquè el seu Evangeli comença amb la humanitat del Crist («Jesús, fill de David, fill d'Abraham», 1,1). A Joan li pertoca el símbol d'una àguila amb les ales esteses perquè en Jn 1, 1-18 es parla de la gloriosa generació de Jesús per part del Pare i, per tant, de la seva divinitat. Per a Marc el símbol és un lleó, ja que l'esment d'Isaïes en 1,2 remarca, segons Ireneu, l'esperit profètic present en tot el text evangèlic. Finalment, l'animal que indica Lluc és un vedell (o un toro) ja que l'esment del sacerdot Zacaries oficiant en el temple de Jerusalem (1,5.8) mostra el caràcter sacerdotal de la figura del Crist. La simbologia dels quatre animals o vivents referits en els quatre Evangelis (els *textos*) travessa tot l'art cristià i, de fet, fins al Renaixement no comencen a ser representats els quatre evangelistes (els *autors*) escrivint els seus textos, d'acord amb les noves coordenades que volien subratllar la persona del creador al centre, i no tant la seva obra.

Tanmateix, la moderna hermenèutica, d'un Ricoeur, per exemple, i els actuals mètodes exegètics (retòrics, narratològics, semiòtics, estructuralistes) han tornat a posar el text al centre de les observacions de l'interpret. L'autor és el pare del text, però aquest, un cop escrit, s'independitza, se'n va de casa i corre món tot sol. Ara bé, aquesta

concepció, portada a l'extrem, va en detriment d'un fet incontrovertible: un gran text té al darrere un gran autor o més d'un. Les obres més esplèndides de l'esperit humà han nascut d'algú o alguns que les han concebudes i plasmades —tant si se'n coneix el nom i la procedència com si no. És evident, per exemple, que darrere els quatre evangelis canònics hi ha la figura i la personalitat de Jesús de Natzaret, però també sembla clar que darrere d'un d'ells, el de Joan, hi ha «algú» més —«algú» que es remet a la tradició del «deixeble estimat»—, el qual efectua una reinterpretació, extraordinàriament fidel i creativa alhora, dels fets i les paraules del fundador del cristianisme.

Per tant, doncs, ens podem preguntar si la interpretació justa de la frase de la *Dei Verbum* al·lusiva als homes com a «veritables autors» del document bíblic («Déu escollí uns homes dels quals es valgué servint-se de les seves facultats i capacitats», núm. 11), no ha de ser entesa alhora amb relació a la *intenció* de l'«autor» i amb relació al *text* que aquest ha fet néixer. Evidentment, el terme «autor» sovint s'identifica amb una persona o un grup de persones, anònimes, que han contribuït a la gestació del text (tradició oral i escrita) i al seu naixement (redactors intermedis i finals) en temps i llocs que poden no ser successius i relacionats entre si. De fet, tan sols darrere un grup reduït de textos bíblics hi ha «autors» identificables críticament (l'apòstol Pau, de Tars de Cilícia; l'evangelista Lluç, de procedència desconeguda). En molts d'altres les atribucions, acrítiques, es fan segons els continguts —però, malgrat tot, segons un cert grau d'adequació! Així, Moisès és considerat per la tradició jueva l'autor de tot el *Pentateuc*, ja que de fet és el protagonista indiscutible de quatre dels seus llibres. O bé David, el rei músic, és l'autor del Salteri, ja que en els encapçalaments d'alguns salms es refereixen episodis de la seva vida (per exemple, el Salm 51). És clar, doncs, que la inspiració es diu primordialment amb relació al text i, en segon lloc, a l'«autor» que ha intervingut en la seva creació.

Però no tan sols això. La inspiració o acció de l'Esperit sobre el text de la Bíblia s'estén i s'eixampla als oients i lectors d'aquest text. Aquest és el sentit últim d'un famós aforisme paulí: «Perquè la lletra mata, però l'Esperit dóna vida» (Segona carta als Corintis 3,6). El sentit primer de l'aforisme és que la lletra de la Llei de Moisès és inca-

paç de donar la vida, i que aquesta arriba per l'Esperit que posa en el cor la nova aliança segellada per Jesucrist. Tanmateix, ampliant el camp de significat del verset, és innegable que es produeix una tensió entre els dos termes: «lletra» (text) i «Esperit» (principi interpretatiu). En efecte, com es llegeix en la nota corresponent de la BCI: «Sense l'Esperit, la lletra mata; però sense la lletra, l'Esperit no podria parlar». Així, doncs, la Bíblia està inspirada i inspira el qui l'obre i la llegeix, i per tant és inspiradora, ja que l'Esperit s'expressa en el text i pel text, en la paraula de Déu i per la paraula de Déu. Inspiració vol dir que el text és paraula, Paraula que revela el Déu amic bo dels homes. Per això l'Esperit clama en el cor del lector del text i el porta a exclamar: «Abbà, Pare!» (Romans 8,15).